

TAMPERE.
FINLAND

Tampella

Vuoden 2025 talousarviovalmistelu

Kaupunginhallitus 18.3.2024

Jukka Männikkö

Taustaa

- Vuoden 2024 talousarvio ilman satunnaisia eriä on 12,9 M€ alijäämäinen, vaikka talousarviota tasapainotettiin normaalitasoa suuremmilla omaisuuden myynneillä (pysyvien vastaavien myyntivoitot talousarviossa yht. 54,4 M€).
- Toiminnallisessa tuloksessa on 40 – 50 M€ rakenteellinen alijäämä, mikä on huomioitava tulevien vuosien taloussuunnittelussa. Tasapainottamisen tarve voi vielä kasvaa yli 20 M€:lla, jos kuntien valtionosuuksia leikataan osana julkisen talouden tasapainottamista.
- Talousyksikössä on valmisteltu pormestarin toiveesta talousarvion valmisteluprosessin uudistamista. Talousarvion valmistelumalliin ehdotetaan muutoksia, joiden avulla tavoitellaan talouden parempaa tasapainoa. **Keskeinen toimenpide on hyvin maltillinen nettomenojen kasvu** vuoden 2025 talousarviossa.
- Esitettävät valmistelun muutokset koskevat mm. **talousarviopohjan korjauksia, kustannustason muutosten huomioimista ja lisäystarpeiden esittämistä.**

Talousarviovalmistelussa muutettavat asiat

- 1) Talousarviokehyksen valmistelu palveluittain (tuoteryhmä –taso)
- 2) Talousarviopohjan korjaukset
- 3) Laskennallisten tekijöiden huomiointi
- 4) Sisäisten vuokrien muutokset
- 5) Yksiköiden esittämät lisäystarpeet
- 6) Kehysneuvottelujen roolin muuttaminen
- 7) Muita talousarviovalmistelussa huomioitavia asioita

1) Talousarviokehityksen valmistelu palveluittain

(tuotehierarkian tuoteryhmä –taso)

- Kehysvalmistelua yksinkertaistetaan edellisvuodesta. Tavoitteena on vähentää hallinnollista työtä ja sujuvoittaa valmistelua.
- Muutoksena viime vuoteen **tuoteryhmätason valmistelu tehdään kehysvaiheessa vain ohessa esitetyissä palveluissa** (12 kpl), joissa esitetään suoritemäärät ja yksikköhinnat sekä lasketaan volyymimuutoksen vaikutus muuttuviin kustannuksiin.
- **Muilta osin** valmistelu tehdään **palveluryhmittäin**.
- Talousyksikölle voi esittää muutoksia valittujen palvelujen listaan 15.4.2024 mennessä.

Valitut palvelut 2024

Varhaiskasvatus ja esiopetus	Toimintamenot, 1 000 euroa	Suoritemäärä	Yksikkökustannus, euroa/laskennallinen lapsi
Palvelu			
Päiväkotihoidto	118 131	8 435	14 005
Palvelusetelipäivähoito	23 797	2 600	9 153
Esiopetus	12 716	1 950	6 521
Muu varhaiskasvatus	10 404	2 100	4 954
Kotihoidontuki	10 142	2 425	4 182

Perusopetus

	Toimintamenot, 1 000 euroa	Suoritemäärä	Yksikkökustannus, euroa/oppilas
Palvelu			
Perusopetus 1-9	183 300	18 132	10 109
Pidennetty oppivelvollisuus	10 163	382	26 605
Aamu- ja iltapäivätoiminta	6 644	3 417	1 944
Maahanmuuttajien valmistava opetus	5 227	293	17 838

Lukiokoulutus

	Toimintamenot, 1 000 euroa	Suoritemäärä	Yksikkökustannus, euroa/laskennallinen opiskelija
Palvelu			
Lukiokoulutus	40 094	4 244	9 448

Joukkoliikenne

	Toimintamenot, 1 000 euroa	Suoritemäärä	Yksikkökustannus, euroa/ suorite
Palvelu			
Bussiliikenne	73 897	38 500 000	1,92
Ratikkaliikenne	20 419	16 500 000	1,24

2) Talousarviopohjan korjaukset

- Ylitysuhkien perusteella esitettäviin **ta-pohjan korjauksiin suhtaudutaan jatkossa kriittisemmin** (2024 ta-kehukseen sisältyi 8,6 M€ yksiköiden esittämiä pohjankorjauksia)
 - **Kaupungin johtoryhmä** keskustelee **tilinpäätösennusteen (4/2024) perusteella** tarvittavista toimenpiteistä ja talousarvion muutostarpeista.
 - Yksiköiden raportoinnissa tulee esittää korjaavia toimenpiteitä talousarviossa pysymiseksi, jos ennuste poikkeaa talousarviosta.
 - HUOM! Johtajien tulokortissa tavoitteena vuoden 2024 talousarviossa pysyminen.
 - **Kaupunginhallitus** ottaa talousraportoinnin yhteydessä kantaa ilmenneisiin ylitysuhiin (päätosponsi).
 - ⇒ **Ensisijaisesti** yksiköltä edellytetään korjaaviin toimenpiteisiin ryhtymistä talousarviossa pysymiseksi.
 - ⇒ **”Erityistapauksissa”** kaupunginhallitus **voi antaa luvan** ta-muutosesityksen (ta-pohjan korjaus) tekemiselle.

3) Laskennallisten tekijöiden huomiointi

- Laskennallisen mallin toteuttamista jatketaan soveltuvin osin.

KUSTANNUSTASON MUUTOS

- Luovutaan yleisen kustannustason muutoksen (hintaindeksi, viime vuonna 3 %) kohdistamisesta kaikkiin menoihin.
- Keskitetysti huomioidaan **vain kunta-alan palkkaratkaisun** vaikutus (TA 2025: **arvioidaan** varaus kaupungin yhteisiin eriin) sekä uusien ja peruskorjattujen tilojen määritetyt **vuokrakustannusten muutokset**.

TUOTTAVUUSTAVOITE

- Kustannustason muutoksen käsittelytavan vuoksi **ei ole enää tarkoituksenmukaista kohdistaa laskennallista tuottavuustavoitetta** (viime vuonna -1 %) kaikkiin palveluihin.
- Inflaatio hidastuu vuonna 2025 (VM:n arvio 1,4 %). Hintojen maltilliseen nousuun vastaaminen olemassa olevilla resursseilla edellyttää tuottavuuden parantamista tai toiminnan sopeuttamista.
- Tarvittaessa ylin johto voi kohdistaa myös erillisiä tuottavuus-/säästötavoitteita yksiköille.

VOLYYMIMUUTOKSET:

- Volyyymimuutosten (suoritemäärä) vaikutus **lasketaan jatkossakin ns. valittujen palvelujen** (12 kpl) muuttuviin kustannuksiin (+/-)
- Ei automaatio**, tiukan taloustilanteen vuoksi voidaan volyyymimuutoksen perusteella lasketut eurolisäykset jättää tekemättä.
- Asukasluvun kasvuun perustuvia laskennallisia lisäystarpeita ei oteta huomioon.

Esimerkki volyyymimuutoksen laskennasta	Perusopetus 1-9
Toimintamenot VS 2024	183 300 000
Muuttuvien kustannusten osuus	73 %
Oppilasmäärä 2024 (vuosi ka)	18 132
Yksikkökustannus	10 109
Skenaario 1: oppilasmäärä nousee vuonna 2025	18 432
Muutos	300
Muutos-%	1,7 %
Volyyymimuutokseen perustuva lisäys	2 213 915
+ lisäksi palkkaratkaisun vaikutus ja vuokramuutokset	
Skenaario 2: oppilasmäärä alenee vuonna 2025	17 850
Muutos	-282
Muutos-%	-1,6 %
Volyyymimuutokseen perustuva sopeuttaminen	-2 081 080
+ lisäksi palkkaratkaisun vaikutus ja vuokramuutokset	

4) Sisäisten vuokrien muutos

- Talonrakennusinvestoinnit ovat taloussuunnitelmakaudella ennätysellisen korkealla tasolla. Uusien ja peruskorjattujen tilojen vuokravaikutukset nostavat merkittävästi etenkin kasvatus- ja opetuspalvelujen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen kustannuksia (vuonna 2024 nousu oli yli 11 M€). Vuokravaikutuksia ei voida kattaa olemassa olevan talousarvion sisältä.
- Talonrakennusinvestointien vuokra- ja muihin käyttötalousvaikutuksiin tulee kiinnittää enemmän huomioita investointien tarveselvitysvaiheessa.
- Talousarviokäsittely
 - **Pääoma-, kunnossapito ja tontinvuokrien muutokset huomioidaan keskitetysti kehykseen.**
 - **Kiinteistönhoitovuokrat pitää rahoittaa olemassa olevan talousarvion sisältä (muutos vrt. TA 2024).**
 - Sisäiset vuokratulot huomioidaan vastaavasti Kitian kehyksessä.
 - Sisäisten vuokrien talousarvioperiaatteet käsitellään AKILA:ssa 3/2024.

5) Yksiköiden esittämät lisäystarpeet

- Perinteisesti kehysneuvotteluissa on käsitelty merkittävät strategiaan sekä lainsäädännön tai toimintaympäristön muutokseen perustuvat muutostarpeet palvelualueittain. **Periaatteessa ei ole hyväksytty** uusia käyttömenoja lisääviä toimintoja, mutta tässä ei ole onnistuttu riittävästi.
- Toimintatapa on tuottanut **kehysneuvotteluihin pitkät listat** erilaisia perusteltuja lisäystarpeita (viime vuonna kehysneuvotteluissa esitettiin erilaisia menojen lisäystarpeita noin 80 kpl, joista kehykseen sisällytettiin lopulta noin 29 M€:n menojen lisäykset).
- **Nettomenojen kasvu on ollut liian suurta suhteessa verorahoituksen kasvuun.** Palvelutarpeiden esittämisen toimintatapaa on tarpeen uudistaa TA 2025 valmistelussa.
- Ehdotus uudesta toimintavasta
 - **Kehysneuvottelujen tilalle kehysinfo**, jossa **ei esitetä eikä käsitellä** erikseen huomioitavia **lisäystarpeita**.
 - Mahdolliset lisäystarpeet tulee **kattaa ensisijaisesti** yksiköiden olemassa olevan **budjettipohjan sisältä**.
 - **Tarvittaessa** pakolliset ja olennaiset lisäystarpeet ja niiden perustelut **käydään läpi pormestarin johdolla laajennetun johtoryhmän ta-seminaarissa** (toukokuu), jossa linjataan kaupunginhallitukselle tehtävään kehysesitykseen mukaan otettavat lisäykset tai esitettävät menojen leikkaukset.
 - Johtoryhmällä on tällöin tiedossa tuoreimmat arviot verorahoituksesta ja keskitetysti mukaan otetut tulojen ja menojen lisäykset sekä valmisteluvaiheen tilikauden tulos.

6) Kehysneuvottelujen roolin muutos

- **Jatkossa** palvelualueille pidetään **yhteinen kehysinfo**, jossa käydään läpi talousarvion muutostekijät (verotulojen ja valtionosuuksien sekä muu tulopohjan kehitys, valittujen palvelujen volyymimuutokset, palkkaratkaisun arvioitu kustannusvaikutus ja sisäisten vuokrien muutokset)
- **Kehysinfossa ei** ole tarkoituksena **käsitellä toimintayksikön menojen lisäysesityksiä**, vaan ne käsitellään tarvittaessa kaupungin johtoryhmän ta-seminaarissa ja kaupunginhallituksessa.
- Investointien valmistelu ja priorisointi tehdään erikseen soveltaen investointikaton periaatteita.

7) Muita talousarviovalmistelussa huomioitavia asioita

- Kehysvalmistelussa **eritellään tulojen ja menojen muutokset** (brutto) verrattuna alkuperäiseen vuosisuunnitelmaan 2024 (ta-pohja). Kh päättää **sitovasta nettokehyksestä**.
- **Tuoteryhmien toimintamenot esitetään TA 2025 –kirjassa palvelualueiden osalta** (lisäinfoa valtuutetuille), vaikka kehysvalmistelua ei tehtäisi tuoteryhmäkohtaisesti. Konsernihallinnossa ja liikelaitoksessa ei avata menoja tuoteryhmittäin.
 - ⇒ Jokaisen palveluryhmän tulee pohtia, että mikä on tarkoituksenmukainen tuoteryhmärakenne